

Szent Onufriosz áldozása

Június 12-én emlékezik meg egyházunk Nagy Szent Onufriosz (Onufer) remetéről. Egyiptomi Szent Márián kívül ő a másik olyan keleti szent, akinek áldozását is szokták ábrázolni. Igaz, nem a szorosabban vett bizánci képi tradícióban, hanem már a gyakran nyugati metszetelőképeket használó posztbizánci hagyományban. Ennek szép példái leginkább a Kárpát-vidéken, azon belül is a lengyel-ukrán területeken álló barokk görögkatolikus templomokból származnak.

Az ikonográfia alapját a szent remete életéről szóló elbeszélés adja. Történetét egy másik szerzetes, Pafnutiosz írta meg, aki remték után kutatva találkozott a már hetven, más változatok szerint „csupán” hatvan éve az egyiptomi pusztában élő, elvadult külsejű – csak saját szőrzetével borított és egy növényi ágycikkendőt viselő – Onufriossal. Pafnutiosz kifaggatta a remetét pusztai életmódjáról, s arra is rákérdezett, hogyan tud Eucharishtiához jutni:

„Miatán a boldogságos Onufriost figyelmesen meghallgattam, elcsodálkoztam szavain, tettein és küzdelmein, majd így szóltam: Jó atyám, vasárnap vagy szombaton a szent Eucharishtiában részesültél valakitől? Ő pedig így felelt: Minden vasárnap és szombaton előkészülve találom az Úr angyalát, aki elhozza a mi Urunk, Jézus Krisz-

tus szentséges Testét és Véréát, az ő keze adja át nekem a drága Adományokat, életem örök üdvösségét.” (Tóth Péter fordítása) A történet szerint azonban nemcsak a szent titkokban részesítették rendszeresen angyalok a remetét, hanem – a pusztába menekülő prófétákhoz és az ott bőjtölő Krisztushoz hasonlóan – ők hozták neki némi kenyeret, hogy a barlangja közelében álló pálma termésén és az ott növekedő füveken kívül más táplálékhoz is jusson.

Onufriosz tisztelete a Lengyel Királyság területén élő keleti szlávok között már a középkorban is nagyon erős volt. Az itt fennmaradt legkorábbi ikonosztázok némelyikének deészisz-sorában is megtalálható volt az ikonja. A 15. század végén alapították Jabłeczna monostorát, amelynek helyét egy a közelben haladó folyón érkező Szent Onufriosz-ikon jelölte ki. A monostor érdekessége, hogy itt soha nem fogadták el az egyházi uniót. A szent anakorétát ábrázoló, ciprusfára festett ősi ikon a monostor többszöri pusztulása ellenére a mai napig létezik és csodatevő hírében áll. A lengyel területen számos, nem csupán monostori templomot szenteltek a tiszteletére. Ennek az erős kultusznak lettek tanúivá a 20. század közepén bezárt görögkatolikus parokiális fatemplomok időközben múzeumi gyűjteménybe került, a remetét ábrázoló ikonjai. A sanoki Történeti Múzeum ikonkiállításának egyik 18. századi példányán nem csupán a remete áldozását, hanem a háttérben

Pafnutiosszal folytatott beszélgetését, illetve temetését is megjelenítették (1. kép).

Meg kell azonban jegyezni, hogy a remete tisztelete a római egyházban is elterjedt már a középkortól kezdve. Jakub Labinger, a különböző dél-legyel városokban aktív mester 1739-ben Krakkóban készítette el a szentet ábrázoló metszetét (2. kép). 1741-ben egyébként a krakkói székesegyházból Szent Onufriosz ereklyéit nagy ünnepélyességgel vitték át a gneiznoi Szent Adalbert-székesegyházba, ami akkori eleven tiszteletének egyértelmű jele. Labinger metszetének hatását mutatja, hogy ez alapján készülhetett a Wisłok Wielkiben 1850–54 között épült görögkatolikus fatemplom ikonja is (1947 óta római katolikus használatban, de Onufriost védőszentként megőrizték; 3. kép). A templom korábbi ikonosztázának alapképe lehetett ez az ikon, amely ma a szentély végfalának középtengelyében az oltár mögött függ. A metszethez képest csupán annyit változtattak, hogy az angyal nem ostyával, hanem kanállal, bizánci módra áldoztatja a szentet. Ezen az ábrázolásokon az előtérben levett királyi koronát, jogart is látni. A szent latin élettörténete ugyanis tudni vélik, hogy perza királyi családból származott. Minden bizonnyal ez a hagyomány a régió ortodox és görögkatolikus közösségeiben is közismertté vált a legenda lengyel és egyházi szláv fordításainak köszönhetően, amely így az ikonográfiába is beépülhetett. Tiszteletének különös emléke, hogy a lembergi Szent György görögkatolikus székesegyház fölépcsője alatt megépített mesterséges barlangban életnagyságú szobrát is elhelyezték a 18. században (4. kép).

